

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna a soudkyň Daniely Zemanové a Michaely Bejčkové v právní věci žalobce: **V. H.**, zast. JUDr. Rao Varadem Uppalurim, advokátem se sídlem Hybernská 1007/20, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo obrany**, odbor sociálního zabezpečení, se sídlem Vršovická 1429/68, Praha 10 - Vršovice, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 3. 8. 2015, čj. 55029/SD – 65/PO, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 3. 8. 2016, čj. 1 Ad 31/2015-39,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

III. Ustanovenému zástupci žalobce JUDr. Rao Varadu Uppalurimu, advokátovi, **se přiznává** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši **5200 Kč**, která bude proplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žádostí ze dne 26. 5. 2015 žalobce požádal žalovaného o přiznání starobního důchodu ode dne 1. 2. 2012. V žádosti mj. uvedl, že si nárokuje uznání a započítání služby vojáka z povolání od 1. 8. 1974 do 5. 3. 1996, tj. do dne nabytí právní moci rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 6 o jeho soudní rehabilitaci. Žalovaný žádost zamítl. Žalobce podal proti tomuto rozhodnutí námitky, které žalovaný výše specifikovaným rozhodnutím též zamítl.

[2] Žalobce se proti tomuto rozhodnutí bránil žalobou. Městský soud žalobu zamítl rozsudkem označeným v záhlaví.

II. Stručné shrnutí argumentů obsažených v kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel“) podal proti tomuto rozsudku kasační stížnost z důvodů dle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Domnívá se, že žalovaný měl při výpočtu jeho důchodového věku zohlednit dobu od účinnosti zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, do právní moci rozsudku ve věci jeho soudní rehabilitace. Stěžovatel totiž dne 20. 5. 1991 požádal o reaktivaci a rehabilitaci. Žádost musela projít přes žalovaného (dříve Vojenský úřad zdravotního a sociálního zabezpečení), avšak žalovaný žádost nikdy neřešil. Až následná žádost o reaktivaci, kterou stěžovatel podal po právní moci rozsudku o rehabilitaci, byla pro vysoký věk a zdravotní stav zamítnuta. Proto má stěžovatel za to, že mu měla být jím požadovaná doba od účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích započítána. Žalovaný i městský soud údajně nesprávně vyložili § 24 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Tím stěžovatele zkrátili v počtu let vojenské služby, které bylo třeba splnit, aby měl nárok na předčasný vojenský důchod v 57 letech, tj. ke dni 1. 2. 2012.

[4] Žalovaný ve vyjádření zdůraznil, že předmětem soudního přezkumu je rozhodnutí o žádosti stěžovatele o starobní důchod, nikoliv přezkum kontrolní činnosti žalovaného či jiných stěžovatelem namítaných otázek. Nebyl proto ani oprávněn kontrolovat řešení stěžovatelovy dřívější žádosti o reaktivaci. Vzhledem k celkové době služby nelze použít § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Stěžovatel navíc nesplňuje podmínky nároku na důchod dle § 132 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, neboť nevykonával službu nejméně po dobu 20 roků. Vedle toho stěžovateli nebylo možné přiznat starobní důchod ani podle § 174 právě cit. zákona, neboť ke dni 31. 3. 1991 jeho služba netrvala.

[5] V doplnění kasační stížnosti stěžovatel uvedl, že žalovaný nesprávně nezohlednil dopad jeho včasné žádosti o reaktivaci učiněné ve smyslu § 22 odst. 7 zákona o mimosoudních rehabilitacích. Stěžovatel měl být zpětně zařazen do pozice odpovídající původní pracovní smlouvě. Žalovaný si však povinnost zaměstnat stěžovatele svévolně transformoval do rozhodování o žádosti o zaměstnání. Stěžovatel nikdy nepožadoval pro sebe výjimku, ale pouze zákonný nárok. Pokud v návaznosti na žádost o reaktivaci měl být zaměstnán, znamenalo by to povinnost žalovaného hradit za stěžovatele příslušná pojištění a také důvodnost sporné žádosti o starobní důchod.

pokračování

III. Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

[6] Důvodnost kasační stížnosti posoudil NSS v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů; neshledal přitom žádné vady, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Ze správního spisu vyplynulo, že stěžovatel v žádosti o starobní důchod požádal o započítání služby vojáka z povolání od 1. 8. 1974 do 5. 3. 1996, tj. do dne nabytí právní moci rozsudku o stěžovatelově rehabilitaci. Podle něj tedy měla celková doba jeho služby činit 21 let, 7 měsíců a 5 dní. Ze spisu dále plyne, že stěžovatel vykonával základní službu (ve vojenské škole) od 1. 8. 1972 do 31. 7. 1974, byl praporčíkem a později důstojníkem z povolání od 1. 8. 1974 až do 30. 11. 1987. Vojenskou lékařskou komisí byl stěžovatel dne 13. 4. 1987 označen za trvale neschopného výkonu služby ze zdravotních důvodů. K 1. 12. 1987 byl propuštěn ze služebního poměru vojáka z povolání a přeložen do výslužby. V následujícím období dílem pobíral invalidní důchod, dílem pracoval. Z přípisu ze dne 20. 5. 1991, který žalovaný adresoval stěžovateli, je zřejmé, že stěžovatel požádal o rehabilitaci a reaktivaci do služby vojáka z povolání. Rozhodnutí o této žádosti není ve spisu založeno. Dne 5. 3. 1996 nabyl právní moci rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 o stěžovatelově rehabilitaci, sp. zn. 9 C 171/93. Dopisem ze dne 24. 6. 1996 pak stěžovatel opět požádal žalovaného o reaktivaci. Této žádosti žalovaný nevyhověl.

[9] Ústředním stížním bodem je, zda při výpočtu důchodového věku stěžovatele měl žalovaný zohlednit dobu od účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích, tj. od 1. 4. 1991, do doby právní moci rozsudku ve věci soudní rehabilitace stěžovatele, tj. do 5. 3. 1996.

[10] Podle § 28 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, má pojištěnec *nárok na starobní důchod, jestliže získal potřebnou dobu pojištění a dosáhl stanoveného věku, popřípadě splňuje další podmínky stanovené v tomto zákoně.* Dle § 74 téhož zákona *nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1. lednem 1996 po odpracování stanovené doby zaměstnání v I. pracovní kategorii nebo v I. (II.) kategorii funkcí zůstávají zachovány do 31. prosince 2018. Snížená věková hranice pro vznik nároku na starobní důchod se přitom považuje pro účely tohoto zákona za důchodový věk.* Ve smyslu § 74 na tuto situaci dopadá § 132 odst. 1 písm. b) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění do 31. 12. 1995, dle něhož má voják z povolání nárok na starobní důchod, jestliže byl zaměstnán nejméně 25 roků a dosáhl věku aspoň 57 let, konal-li nejméně 20 roků službu.

[11] Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, v § 21 odst. 1 považuje za neplatný právní úkon, jímž došlo v rozhodném období ke skončení mj. služebního poměru *z důvodu politické perzekuce nebo postupu porušujícího obecně uznávaná lidská práva a svobody*. Nevydá-li do tří měsíců organizace, u níž byla osoba v pracovním poměru, osvědčení o tom, že pracovní poměr skončil z důvodů uvedených v § 21, může podle § 22 odst. 3 téhož zákona osoba *podat do dvou let ode dne účinnosti tohoto zákona soudu návrh*

na určení, že důvodem skončení pracovního vztahu byly okolnosti uvedené v § 21. Podle § 24 odst. 1 pak platí, že *je-li skončení pracovního vztahu neplatné podle § 21 zákona nebo byla-li v řízení podle § 22 zákona určena neplatnost právního úkonu, na jehož základě skončil pracovní vztah,* považuje se pro účely důchodového zabezpečení doba od skončení tohoto pracovního vztahu do dne vzniku nároku na starobní, invalidní nebo částečný invalidní důchod, nejdéle však do dne účinnosti tohoto zákona, za dobu zaměstnání.

[12] NSS, ve shodě s městským soudem, zdůrazňuje, že při posuzování nároku na starobní důchod nelze použít rozšiřující výklad předpisů upravujících sociální zabezpečení, resp. důchodové pojištění [viz např. rozsudek NSS ze dne 15. 10. 2015, čj. 5 Ads 126/2015-47; nebo nález ÚS ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. II. ÚS 376/2000 (N 187/20 SbNU 297)]. Proto ani v tomto případě nebylo k dobru stěžovatele možné započíst nad rámec podmínek stanovených zákonem dobu po účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích. Takový postup by se příčil jednoznačnému znění tohoto zákona.

[13] V bodě [11] zvýrazněná část § 24 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích výslovně zakotvuje pravidla pro započítávání doby služby osob, jejichž služební poměr byl ukončen neplatně ve smyslu § 21. *Nepřekročitelným* limitem započtu fiktivní doby služby pro účely výpočtu důchodového věku je právě účinnost tohoto zákona, tj. 31. 3. 1991. Stěžovatel, jakožto bývalý voják z povolání, mohl mít nárok na starobní důchod po dosažení věku 57 let, pokud by alespoň po dobu 20 roků vykonával službu [viz v bodě [10] cit. § 132 odst. 1 písm. b) zákona o sociálním zabezpečení]. Celková délka služby stěžovatele až do 31. 3. 1991, tj. do účinnosti zákona o mimosoudních rehabilitacích, nicméně byla kratší 20 let (konkrétně 18 let a 8 měsíců, a to od 1. 8. 1972 do 31. 3. 1991).

[14] Stěžovatelova situace je sice specifická, neboť jeho žádosti o zajištění civilního zaměstnání nebylo vyhověno a ani jeho pozdější žádost o reaktivaci z roku 1991 nebyla navzdory § 22 odst. 7 téhož zákona úspěšná. Přesto ani jedna z těchto žádostí, ani výše cit. rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ve věci rehabilitace stěžovatele nemohou nic změnit na tom, že dobu výkonu služby vojáka z povolání lze stěžovateli započíst nejdéle do 31. 3. 1991. Službu vojáka totiž vykonával pouze do 30. 11. 1987; doba od 1. 12. 1987 do 31. 3. 1991 mu byla na základě jeho rehabilitace – jakožto zmírnění následků ukončení jeho služby – započtena fikcí ve smyslu § 24 odst. 1 cit. zákona.

[15] V kasační stížnosti stěžovatel polemizoval zejména s povinností žalovaného jej na základě žádosti o reaktivaci opětovně zaměstnat. Zákon o mimosoudních rehabilitacích v § 22 odst. 7 vskutku ukládal žalovanému povinnost zaměstnat rehabilitovaného žadatele o reaktivaci. Požádal-li ve smyslu tohoto ustanovení ten, *jehož pracovní vztah skončil z důvodů uvedených v § 21 do šesti měsíců ode dne účinnosti tohoto zákona, aby ho organizace, která byla účastníkem pracovního vztahu, znovu zaměstnala,* [byla] *tato organizace povinna ho zaměstnat na místě odpovídajícím pracovní smlouvě platné v době skončení pracovního vztahu,* pokud splňuje předpoklady a požadavky pro výkon takové práce a organizace má možnost ho zaměstnat. Bývalý zaměstnavatel měl tedy povinnost stěžovatele znovu zaměstnat, nicméně ze zvýrazněné části je patrno, že dikce § 22 odst. 7 není bezvýjimečná. Zákonodárce totiž tuto povinnost podmínil jednak *předpoklady* a *požadavky*, které musí každý žadatel o požadovaný druh práce, resp. služebního poměru, splňovat, jednak tím, že potenciální zaměstnavatel musí mít *možnost* žadatele zaměstnat. Na základě žádosti o

pokračování

reaktivaci tedy měl žalovaný povinnost zaměstnat jen a pouze způsobilého žadatele o práci v služebním poměru vojáka. S žádostí stěžovatele o reaktivaci tedy mohlo být naloženo jako s žádostí o zaměstnání. Přestože se stěžovatel výše uvedené interpretaci § 22 odst. 7 brání pro její individuální bezohlednost, cit. ustanovení nelze vyložit jinak.

[16] Je sice pravda, že žalovaný se měl v roce 1991 podanou žádostí o reaktivaci zabývat a řádně o ní rozhodnout. Stěžovatel se nicméně proti údajným nedostatkům postupu žalovaného ve věci své žádosti o reaktivaci měl bránit u soudu, což ostatně dle rozsudku NS ze dne 2. 8. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1010/2000, učinil, byť neúspěšně. V řízení o žádosti o starobní důchod nelze zhojit údajné – více než dvacet let staré – pochybení žalovaného spočívající v neuzavření nové pracovní smlouvy se stěžovatelem. Rozhodně není dnešním úkolem žalovaného, aby při rozhodování o žádosti o předčasný důchod posuzoval, zda stěžovatel v devadesátých letech splňoval předpoklady a požadavky pro výkon jím požadované práce, nebo zda jej tehdy měl možnost kdekoliv v Praze zaměstnat. Tím by překročil svou roli orgánu důchodového pojištění. V tomto řízení nelze přezkoumat ani důvěryhodnost závěrů Vojenské lékařské komise, které předcházely ukončení služebního poměru stěžovatele. Tuto povinnost žalovaného nelze vyvodit ani z § 9 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (pravomoc *kontrolovat* důchodové pojištění).

[17] Uvedený závěr podporuje i dikce § 22 odst. 6 zákona o mimosoudních rehabilitacích (*neplatnost právního úkonu podle § 21 neobnovuje skončený pracovní vztah a nezakládá nárok na náhradu mzdy, náhradu škody ani na jiná plnění související s trváním pracovního vztahu*). Pokud neplatnost právního úkonu, jímž byl stěžovatel propuštěn ze služby vojáka z povolání, neobnovuje skončený pracovní poměr či nezakládá nároky na jiná plnění související s trváním pracovního vztahu, nelze dovodit, že by tyto účinky měla pouhá žádost o reaktivaci. Na tu je sice nárok, ovšem závislý na splnění dalších v zákoně vyjmenovaných podmínek.

[18] Tvrzenou nepřezkoumatelnost rozsudku pak v žádném případě nemohl založit odkaz městského soudu na doktrinální literaturu. Cit. doktrinální názor je jen obecnou právněfilozofickou úvahou nad „férovostí“ (*fairness*) správního procesu, kterou použil městský soud jen pro ilustraci. V žádném případě nelze uvažovat o nepřezkoumatelnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., pokud městský soud tuto obecnou (a v kontextu odůvodnění spíše nadbytečnou) úvahu dále nerozvinul.

[19] Nedůvodná je též výtka, že městský soud rozhodl o věci předtím, než usnesení o zamítnutí žádosti o ustanovení zástupce nabylo právní moci. Městský soud totiž v předcházejícím řízení již jednou o neustanovení zástupce pravomocně rozhodl, a to usnesením ze dne 9. 10. 2015, čj. 1 Ad 31/2015-24. V něm uvedl, že stěžovateli není třeba ve smyslu § 35 odst. 8 s. ř. s. ustanovit zástupce, neboť vlastními úkony učinil vše, co mohl učinit k ochraně svých práv. Stěžovatel podruhé požádal o ustanovení zástupce při jednání dne 3. 8. 2016, načež městský soud tuto žádost zamítl a poté zamítl i žalobu. Pokud stěžovatel během téhož řízení opětovně žádal o ustanovení zástupce, aniž specifikoval, čím se tato jeho druhá žádost liší od žádosti předcházející, městský soud nemusel vyčkat na právní moc usnesení o neustanovení zástupce a mohl věc meritorně rozhodnout [viz

obdobně rozsudek NSS ze dne 12. 5. 2008, čj. 3 Ads 43/2007-150; to je nutno odlišit od rozhodování o prvé žádosti, srov. rozsudek ze dne 19. 12. 2007, čj. 7 Afs 103/2007-77, resp. též nález ÚS ze dne 2. 5. 2002, sp. zn. III. ÚS 588/2000 (N 56/26 SbNU 107)]. Bylo by absurdní, aby soud po vyhlášení usnesení, jímž rozhodl o další žádosti o ustanovení zástupce, vyčkal do právní moci tohoto usnesení, a až pak mohl o věci rozhodnout. Jakýkoliv navrhovatel by tak mohl opakujícími se návrhy donekonečna oddalovat rozhodnutí soudu o věci samé.

[20] Konečně je nepřípustná námitka, že se městský soud nezabýval úředním postupem žalovaného ve vztahu k zákonu č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Tuto námitku totiž stěžovatel nevznesl v žalobě; proto se tímto bodem nemůže věcně zabývat ani NSS (§ 104 odst. 4 s. ř. s.). Městský soud přitom nemusel zkoumat vztah případu k náhradě škody ani z úřední povinnosti.

IV. Závěr a náklady řízení

[21] NSS neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl.

[22] O náhradě nákladů řízení rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměl úspěch. Žalovanému, který by jinak jakožto úspěšný účastník řízení právo na náhradu nákladu řízení měl, náklady nad rámec jeho běžné činnosti nevznikly.

[23] Usnesením ze dne 14. 11. 2016 NSS stěžovateli ustanovil zástupcem pro řízení o kasační stížnosti advokáta JUDr. Rao Varada Uppaluriho. V takovém případě platí hotové výdaje a odměnu za zastupování stát (§ 35 odst. 8 ve spojení s § 120 s. ř. s.). NSS proto určil odměnu advokátovi ve výši 2 × 1 000 Kč [dva úkony právní služby dle § 7 a § 9 odst. 2 vyhlášky č. 177/1996 Sb., s přihlédnutím k § 11 odst. 1 písm. b) a d) téže vyhlášky (první porada s klientem včetně převzetí a přípravy zastoupení a písemné podání ve věci samé)], a režijní paušál 2 × 300 Kč dle § 13 odst. 3 téže vyhlášky. S ohledem na obtížnost věci soud podle § 12 odst. 1 advokátního tarifu zvýšil odměnu na dvojnásobek. Celková částka 5 200 Kč bude k rukám zástupce vyplacena z účtu NSS do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. ledna 2017

Zdeněk Kühn
předseda senátu